

KRÁSTJO MANČEV

ČESKOSLOVENSKÉ DĚJINY V BULHARSKU

I.

Výuka dějin Československa v bulharských školách

Dějiny Československa nejsou v bulharských školách samostatným předmětem. Vyučují se v rámci středověkých, novějších a nejnovějších obecných dějin. O jednotlivých událostech a problémech československých dějin a kultury se učí na školách všech druhů a stupňů.

1. Základní školy.

Poprvé se žáci setkávají s Československem v základní škole při výuce obecných středověkých dějin. V osnovách a v učebnici dějepisu pro 6. třídu je zastoupeno několik témat týkajících se dějin Československa. V kapitole „Západní Slované“ získávají žáci znalosti o Velké Moravě v době Rostislavově a Svatoplukově, seznamují se s misí Cyrila a Metoděje na Velké Moravě, učí se o vzniku českého státu apod.

Následující kapitola „České země od XIII. do počátku XV. století“ seznamuje žáky s hospodářským rozmachem českých zemí v XIII.–XV. století, s německou kolonizací a s náboženským útlakem, s Janem Husem a husitským revolučním hnutím českého lidu. Z tohoto tématu se žák dovídá, že během XIII.–XV. století byly země koruny české jedny z nejrozvinutějších v Evropě, se silnými a mocnými vládci, že Praha měla 40 tisíc obyvatel, že byla založena pražská univerzita atd. Samostatné téma tvoří husitské války. Dává žákům znalosti o husitském hnutí, o různých proudech v něm, o táboritech a Janu Žižkovi, o organizaci husitské obrany, o významu husitských válek aj. V učebnici dějepisu pro 6. třídu je otištěn také úryvek z díla Jana z Příbrami, který vysvětluje některé stránky táboritů. Kromě toho se o Československu mluví v 6. třídě v souvislosti s výkladem třicetileté války.

2. Střední školy (gymnázia a průmyslové školy).

Jednotlivé momenty z československých dějin jsou součástí výkladu také na bulharských gymnáziích a průmyslových školách v rámci výkladu nových a nejnovějších obecných dějin. Tak získávají žáci jisté znalosti o Československu a o událostech v této zemi v 8. třídě při výkladu tématu revoluce 1848 v habsburské monarchii. Při výkladu I. světové války v 9. třídě

se znovu mluví o Československu — o rozpadu Rakousko—Uherska a o vzniku následnických států. A při výkladu problematiky II. světové války v 10. třídě se věnuje zvláštní pozornost Mnichovské dohodě z roku 1938, rozdělení Československa a jeho postavení v době války. Žáci se učí o národně demokratické revoluci v Evropě a ve světě. V rámci tohoto tématu je věnována zvláštní kapitola pod názvem Národně demokratická revoluce a budování socialismu v Československu a v Maďarsku.

3. Vysoké školy

Na vysokých školách se o Československu učí jen studenti historie sofijské nebo velkotrnavské univerzity, přirozeně nikoliv v samostatných přednáškách, nýbrž opět v rámci obecných dějin. Ve vysokoškolských osnovách obecných dějin středověku je několik témat, která se týkají dějin Československa: rozvoje českých a moravských kmenů v době raného středověku, českých zemí od VII. do XV. století, husitského hnutí, třicetileté války. První téma obsahuje následující základní otázky: Nejstarší zprávy o Slovanech. Formování západoslovanských kmenů do jednotlivých skupin: polabsko-pobaltské, česko-moravské a polsko-slovenské kmeny. Společenský rozvoj česko-moravských Slovanů. Předpoklady pro vznik prvních státních útvarů. Sámova říše a její charakter. Velkomoravský kmenový svaz. Boj proti úsilí německých feudálů. Činnost Cyrila a Metoděje na Velké Moravě. Rozšíření Velkomoravské říše za Svatopluka. Vpád Maďarů a rozpad Velkomoravské říše. Vznik Českého státu. Přijetí křesťanství a jeho následky. Války prvních českých knížat proti kmenovým náčelníkům a proti úsilí německých vládců. Upevnění Českého království v XI. století. Břetislavovy dekrety.

Téma „Český stát od XIII. do XV. století. — Husitské hnutí“ obsahuje následující základní otázky: Český stát jako součást Německé říše. Postavení venkovského obyvatelstva. Rozvoj měst a obchodu. Těžba rud v českých zemích. Německá kolonizace v XIII.—XV. století. Překonávání feudální rozdrobenosti a posílení moci Českého království za Přemysla Otakara II. Český stát za vlády Lucemburků. Rozmach a politický význam Českého státu za Karla I. (IV). Hospodářský a kulturní rozmach v druhé polovině XIV. století. Založení Karlovy univerzity. Vyhrocení sociálních protikladů v českých zemích na počátku XV. století. Zesílení opozičního hnutí proti papežství, katolické církvi a německému vlivu. Jan Hus a jeho reformátorská činnost. Počátky husitského hnutí. Proudů v husitském hnutí — kališníci a táborité. Ideologie a programové požadavky různých proudů. Chlísté a pickarti. Křížácké pochody organizované císařem a papežem proti husitům v Čechách. Vítězství táboritů — Jan Žižka. Přejít husitů k útoku — Prokop Holý. Tažení husitů do Německa, Polska, Rakouska a Maďarska. Boj mezi kališníky a tábority. Porážka táboritů u Lipan. Konec husitského hnutí. Národní a mezinárodní význam husitského hnutí.

Téma třicetileté války spolu s jinými problémy obsahuje také mnoho otázek, které se vztahují k dějinám Československa: České země pod vládou Habsburků. Katolická reakce a národnostní útlak. České povstání v roce 1547. Zesílení národnostního boje v českých zemích na počátku XVI století. České stavovské povstání v roce 1618. Počáteční úspěchy Čechů. Váhání české šlechty vedené hrabětem Thurnem. Porážka Čechů na Bílé hoře.

Počátek třicetileté války. Zájem evropských států a jejich vstup do války. Fáze v průběhu války. Období dánské. Valdštejn a jeho úloha. Švédské období. Pronikání švédských vojsk do českých zemí. Období švédsko-francouzské. Tažení a drancování cizích vojsk na území Německa. Vestfálský mír 1648. Změny v politické mapě Evropy. Nezdar úsilí Habsburků a papeže zlikvidovat výsledky reformace a Nizozemské revoluce. Těžké důsledky třicetileté války pro národy Německa a českých zemí.

Studenti historie v Bulharsku se s jednotlivými událostmi z československých dějin seznamují též v přednáškách z obecných dějin novověku a doby nejnovější. Například výklad o revoluci 1848 v Rakouské monarchii obsahuje mimo jiné také otázky: „slovanské obrození“ v českých zemích, revoluce v Čechách, spory mezi českou a německou buržoazií, porážka revolučního hnutí vojskem Windischgrätze. Kapitola Rakousko-Uhersko na konci XIX. století obsahuje mezi jinými také otázky: Zesílení národně osvobozeneckého hnutí, Mladočeši a staročeši, Politické boje, Dělnické a socialistické hnutí v Rakousku, České země a Uhry, Rozpad rakouské socialistické strany na šest národních sociálně demokratických skupin. Kapitola Rakousko-Uhersko na počátku XX. století obsahuje tyto otázky: Charakteristické rysy imperialismu v Rakousku-Uhersku, Politické strany české buržoazie a jejich kolize v národnostní otázce. Zostření třídního boje a národnostních rozporů v předvečer I. světové války.

V přednáškách z obecných dějin doby nejnovější se studenti setkávají s československými dějinami v rámci několika témat: Rozpad Rakouska-Uherska a Versaillesko-washingtonský systém. Malé státy v Evropě mezi dvěma válkami (Československo). Mezinárodní vztahy mezi dvěma válkami (Malá dohoda, Československo-sovětská smlouva o vzájemné pomoci, Mnichovský diktát). Protifašistický odboj v době II. světové války (Československo, Slovenské národní povstání). Národně demokratická revoluce v Evropě (Československo 1944–1949). Upevnění světové socialistické soustavy (Význam Československa).

V přednáškách z dějin mezinárodního dělnického hnutí v Akademii společenských věd a sociálního řízení se značné místo věnuje tématu „Boj komunistických a dělnických stran za vítězství národně demokratické revoluce a budování socialismu v zemích střední a jihovýchodní Evropy“. V rámci tohoto tématu se studují také nejnovější dějiny Československa – protifašistický odboj, Slovenské a Pražské povstání, nastolení lidové demokratické moci, etapy vývoje národně demokratické revoluce, únorové události, budování rozvinuté socialistické společnosti, postavení a význam ČSSR v socialistickém společenství.

Kromě toho v září 1974 Akademie společenských věd a sociálního řízení uspořádala vědecké zasedání, věnované 30. výročí SNP. Na zasedání vystoupili také zástupci Vysoké stranické školy z Prahy a Bratislavy. Materiály z konference se tisknou v historické řadě Izvestijí Akademie společenských věd a sociálního řízení.

Studující slovanské filologie na sofijské univerzitě získávají též určité znalosti týkající se československých dějin a kultury. Studují řadu disciplín (Úvod do slovanské filologie, Dějiny slovanských literatur, Slovanská etnografie), čímž získávají nemalý přehled o dějinách, literatuře a kulturním

rozvoji Československa, o československé slavistice, o stycích Československa s ostatním slovanským světem v průběhu staletí apod.

Z výše uvedeného je jasné, že dějiny Československa jsou v bulharských školách zastoupeny ve značně širokém měřítku. A přesto jsou určité mezery. Vzniká dojem, že středověké dějiny jsou zastoupeny lépe, než novověké. To se týká především základního a středoškolského vzdělání. Fakticky od husitských válek až do II. světové války v učebnicích obecných dějin a v osnovách pro jednotlivé třídy jsou o Československu pouze zmínky nebo se o něm mluví při výkladu těch či oněch událostí. Dá se to vysvětlit tím, že do I. světové války neexistoval samostatný československý stát a jeho dějiny se obvykle probírají v rámci dějin habsburské monarchie a Rakousko-Uherska. V tomto případě by bylo jediné správné rozšířit informace o událostech v Československu v období národního obrození a revoluce 1848, o československém národně osvobozenckém hnutí a o vzniku Československé republiky v roce 1918. Tyto otázky by se měly ve větším rozsahu a úplněji interpretovat v přednáškách z nových a nejnovějších dějin na sofijské a velikotrnovské univerzitě.

II.

Publikace o dějinách Československa v bulharštině (1945–1974)

Studium historie v bulharských školách zřejmě samo o sobě nemůže uspokojit zájem široké bulharské veřejnosti o dějiny toho či onoho státu. Mnohem větší úlohu hrají různé publikace, které rozšiřují a prohlubují znalosti získané ve škole a popularizují dějiny jiných národů v nejšířších čtenářských vrstvách.

Publikace, týkající se dějin Československa, které vyšly v bulharštině po II. světové válce, by se daly rozdělit do tří skupin: monografie (originály nebo překlady), studie a stati v časopisech a sbornících a články v denním tisku. Jejich tematika je velmi různorodá: historické studie, husitské hnutí, vznik Československé republiky, Mnichovský diktát, Slovenské národní povstání, únorové události v roce 1948, budování socialismu, dějiny KSČ, československo-bulharské vztahy, dějiny vědy, archivnictví atd.

1. Monografické práce a studie

První práce tohoto druhu se objevily v roce 1947. Knižnice Slovanské země vydala v roce 1947 práci D. Kráňdžalova pod názvem *Československo, kulturní, historický, politický a hospodářský přehled a kalendář* (72 stran). Ve stejné době Vědecko-populární knihovna vydala brožuru Christa Stojkova *Československo v boji proti německé agresi* (32 stran). V roce 1947 se objevila také brožura Al. Likova, *Obrozené Československo* (80 stran). V roce 1952 vyšla doporučená bibliografie M. Vážarové *Co číst o lidově demokratickém Československu* (48 stran). O rok později Ch. Benadov a D. Placharov vydali knihu *Československo v boji za svobodu* pod redakcí Georgiho Michajlova Dobreva (51 stran). V roce 1956 vydalo nakladatelství Nauka i izkustvo knihu L. Dineva *Československo*. Je to vědeckopopulární zeměpisné čtení o 256 stranách.

Kromě toho byly vydány některé cestopisy: Kamen Kalčev, *Československý deník*. Sofie 1948, 132 stran; týž, *Okno družby*. Sofie 1957, 240 stran; Vičo Ivanov, *Tam, kde zpívá Vltava*. Sofie 1956; Al. Kostov, *Slovensko dávné a věčné*. Je to lyrický cestopis o památkách a zříceninách, zámcích a kostelech, ulicích a domech, horách a řekách, továrnách, o hrdinech a jejich hrdinských činech, o mistrovsky vypracovaných vázách, o písních, které zpívají, a o víně, které pijí lidé v Jánošíkově vlasti. (Sofie 1972, 202 stran.)

To je výčet téměř všech knih a brožur o Československu napsaných bulharskými autory a vydaných v bulharštině. Jak vyplývá z názvů, ve většině případů poskytují všeobecné informace o Československu, o jeho dějinách a kultuře. Ani jedna z uvedených knih si nečiní a ani by nemohla činit nárok podat celkový výklad o československých dějinách, nebo dokonce o jejich jednotlivých obdobích. Tento nedostatek se do určité míry kompenzuje překládáním do bulharštiny takových děl, která se týkají československých dějin a která byla vydána v jiných jazycích, především v češtině. Dosud bylo vydáno několik takových děl: *Dějiny Československa* pod redakcí V. I. Pičeta, přeložila Věnceslava Krändžalovová, Sofie, Nauka i izkustvo 1950, 149 stran; Václav Husa, *Dějiny Československa*, přeložil Svetomir Ivančev, Sofie, Nauka i izkustvo 1965, 295 stran; Julius Fučík, *Reportáž psaná na oprátce*, přeložil Georgi Karaslavov a Věnceslava Krändžalovová, Sofie 1948, 163 stran; Kl. Gottwald, *Výbor z projevů*, přeložil Svetomir Ivančev, Sofie 1951, 460 stran; Vasil Bilak, *Pravda zůstává pravdou — referáty, projevy a články, 1967—1970*, ze slovenštiny přeložil Dimitar Tilev, Sofie 1972, 400 stran; *Události v Československu — fakta, dokumenty, svědectví tisku a očitých svědků*. Z ruštiny přeložil N. Vutov, Sofie 1968, 184 stran; *Ústava a ústavní zákony Československé socialistické republiky*, přeložil Conjo Damjanov, Sofie 1973, 86 stran.

Byla přeložena a vydána ve formě brožur také řada dokumentů KSČ, které odrážejí etapu budování socialismu v Československu.

Přeložená literatura z oblasti dějin Československa do značné míry uspokojuje zájmy bulharských čtenářů. Mnohé z uvedených prací však už zastaraly a neodpovídají současnému stavu historické vědy. Přitom bulharský čtenář stále zvyšuje své požadavky a požaduje úplnější výklad československých dějin. Zkrátka je tu úkol napsat a vydat „bulharské“ dějiny Československa.

2. Studie a stati v časopisech a sbornících

Od II. světové války do dneška byly publikovány četné práce v časopisech a sbornících, věnované Československu. Přitom lze uvést také řadu studií a statí, které se týkají výlučně problémů československých dějin. Kdybychom tyto studie a stati zahrnuli do zvláštního oddílu pod pracovním názvem „československé dějiny“, pak by do něho patřily některé publikace o Velké Moravě,¹ stať Al. Jankova o návrhu českého krále Jiřího z Po-

¹ Ян Эйснер, *Авары и Великая Моравия*, сб. *Изследования в помет на Карел Шкорпил*. София 1961, стр. 87—93; Роман Якобсон, *Великая Моравия или Великая над Моравой*, сб. *Езиковедско-этнографски изследования в помет на академик Ст. Романски*. София 1960, стр. 483—486.

děbrad na vytvoření světové organizace míru,² několik statí a materiálů o Mnichově³ a o boji Čechů a Slováků proti fašismu v letech II. světové války.⁴ Do tohoto oddílu by patřily také studie, uveřejněné v bulharských časopisech, které se dotýkají jednotlivých otázek československo-sovětských vztahů.⁵ Přesto však, počet uvedených publikací v oddíle s pracovním názvem „československé dějiny“ není velký. Značně lépe jsou zastoupeny „česko-bulharské vztahy“. Vyšla řada studií, které dávají dostatečnou představu o rozvoji bulharsko-československých vztahů a styků od doby cyrilometodějské mise na Velké Moravě až po naši současnost. Studie a statí z tohoto oddílu by se daly systematizovat a shrnout takto: několik prací o cyrilometodějské tradici na Velké Moravě a o stycích mezi Čechy, Slováků a Bulhary ve středověku,⁶ dvě studie o vztahu bulharské společnosti k českému národnímu hnutí v 60. a 70. letech 19. století,⁷ několik studií a statí o ohlasu Dubnového povstání a rusko-turecké války 1877—1878

² Ал. Янков, Проектът на чешкия крал Иржи Подебради за създаване на световна организация за мир и неговото значение. Исторически преглед, кн. 5, 1964, стр. 86—92.

³ Густав Бареш, Създателите и виновниците на Мюнхен. Славяни, 1958, кн. 6, стр. 4—7; Сава Пешков, Мюнхенската политика — отрицание на международното право. Известия на Института за правни науки при БАН, том X, кн. 1, София 1959, стр. 309—388; Мюнхен предупреждава, сборник материали по случай 25 години от мюнхенското предателство, Посолство на ЧССР. София 1963, 26 страници; Фирлигер, Някои поуки от Мюнхен, Проблеми на мира и социализма, 1968, кн. 10—11, стр. 163—166.

⁴ Р. Василев, Лидице — призив за борба. Славяни, 1952, кн. 7, стр. 29—31; „Спомени за Юлиус Фучик“, сп. Български журналист, 1968, кн. 1, стр. 37—38; стр. 21—24; Михо Готов, В планините на Словакия. Пламък, 1961, кн. 8, стр. 81—83; М. Плахаров, Десет години от Словашкото народно въстание, Славяни, 1954, кн. 9, стр. 3—5; Густа Фучикова, Юлиус Фучик и нелегалният печат. Из книгата Същият, Чехословашкият народ ще помни 9 май 1945, Славяни, 1952, кн. 5, Същата, За героизма на Юлиус Фучик. Проблеми на мира и социализма, 1963, кн. 2, стр. 109—112; Мих. Михайлов, „Аз ще се бия!“ По случай 60 години от рождението на Юлиус Фучик, Български журналист, 1963, кн. 2, стр. 28—30.

⁵ Яромир Хоржец, За ролята на чехословашките легии в Русия, Военно-исторически сборник, 1957, кн. 4, стр. 46—68; Индржих Весели, Влиянието на Великата октомвдийска социалистическа революция за победата на социализма в Чехословакия. Известия на Института по история на БКП, кн. 5, стр. 273—291; Йозеф Хрозиенчик, Чехословашко-съветските отношения през Втората световна война, Славяни, 1961, кн. 5, стр. 24—27; Същият, Съветските хора в Словашкото народно въстание. Славяни, 1961, кн. 1, стр. 33—34; Р. Дворжак, Голямата помощ на Съветския съюз при изграждането на социализма в Чехословакия. Славяни, кн. 11, 1953, стр. 11—13.

⁶ Отокар Вашек, Кирилметодиевската традиция на Моравия, Сборник в чест на акад. Александър Теодоров Балан, По случай 95-та му годишнина, София, 1956, стр. 157—164; Ян Станислав, Имало ли е в Словакия старобългарска култура през IX век. Език и литература, София, 1964, кн. 6, стр. 37—46; Същият, Няком въпроси на старите отношения между българи и словаци. (Топомастични изследвания). Език и литература, София, 1964, кн. 2, стр. 1—6; Ив. Дуйчев, Връзки между чехи, словаци и българи през Средновековието, сб. Чехословакия и България през вековете, София, 1963, стр. 7—41.

⁷ Виржиния Паскалева, Българската общественост и чешкото национално движение през 60-те и 70-те години на XIX век. сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 105—125; В. Бехиньова, В. Чейхан, Чешкият въпрос в Каравеловите вестници „Свобода“ и „Независимост“, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 131—172.

v Československu,⁸ jedna stať o vzťahách medzi českým a bulharským dělnickým a socialistickým hnutím v letech 1878—1917,⁹ publikace o česko-bulharských vzťahách mezi dvěma světovými válkami,¹⁰ o spolupráci mezi revolučním hnutím a pokrokovými silami obou zemí v boji za svobodu,¹¹ jakož i o spolupráci BLR a ČSSR v budování socialismu.¹²

Sborník Československo-bulharské vztahy v průběhu staletí, vydaný v roce 1963 v Sofii, přináší také několik studií věnovaných bulharsko-česko-

⁸ Й. Митев, Чешкият вестник „Народни листи“ за Априлското въстание, Военно-исторически сборник, 1959, кн. 2, стр. 96—101; Г. Цанев, Чешки вестник за Ботевата чета. Извещения на Института Христо Ботев при БАН, 1954, кн. 1, стр. 222—227; Р. Хавранкова, Откликът на Априлското въстание през 1876г. сред чешкото общество. Исторически преглед, 1959, кн. 6, стр. 26—52; Ч. Аморт, Отношението на чешката общественост към Руско-турската война 1877—1878 г. Военно-исторически сборник, 1969, кн. 2, стр. 48—51; Юлиус Долански, Отглас от Априлското въстание в поезията на Сватоплук Чех, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 383—390; Зденек Урбан, Две неизвестни страници из историята на чешко-южно-славянските връзки (очерк за Хр. Ботев в чехословашко списание и писмо до П. Хитов). Славяни, 1956, кн. 4, стр. 34—35.

⁹ Р. Хавранкова, Отношенията между чешкото и българското работническо движение и социалдемократическите партии на двете страни през периода 1878—1917 г., сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 173—201.

¹⁰ Васил Ат. Басилев, Българо-чехословашките отношения при фашисткото правителство на Ал. Цанков (9. 6. 1923—4. 1. 1926). Извещения на Института за история, том 22, 1972, стр. 93—120; Същият, Българо-чехословашките политически отношения (1926—1931). Исторически преглед, 1972, кн. 3, стр. 17—48; К. Манчев, В. Бистрицки, Българо-югославското сближение и Чехословакия 1933—1937. Исторически преглед, 1968, кн. 4, стр. 3—30.

¹¹ Й. Хрозиенчик, Участие на словашките колонисти в революционното движение на българския народ, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 203—218; Зденек Урбан, Чехословакия и борбата на българския народ против фашизма. Славяни, 1955, кн. 6, стр. 23—25; Ч. Аморт, Прогресивните традиции на чешко-българската дружба. Исторически преглед, 1959, кн. 3, стр. 77—99; Същият, Георги Димитров в Чехословакия. Славяни, 1959, кн. 9, стр. 11; Зденек Бетик, Отзвукът на Лайпцигския процес в чехословашкия печат, Извещения на Института по история на БКП, кн. 19, 1968, стр. 69—108; Н. Максимов, Документи за традиционните революционни връзки между трудещите се в Чехословакия и България. Извещения на Института по история на БКП, 1960, кн. 7, стр. 339—349; Й. Митев, Към въпроса за теорията и практиката на БКП за единния фронт с оглед срещата на Г. Димитров в Прага с левите земеделци. Извещения на Института за история, т. 9; Същият, Убийството на Р. Даскалов в Прага и отношението на чехословашката общественост към последвалия политически процес, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 219—244; Същият, Стачката на студентите от Софийския университет в защита на Чехословакия, март 1939 г., сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 245—259; Ст. Славова, Борбата на българския народ за разобличаването на Мюнхенския заговор и за защита на Чехословакия през 1938—1939 година. Извещения на Държавните архиви, кн. 5, 1961, стр. 111—143; Иржи Долежал, Българските антифашисти в Словашкото народно въстание. Военно-исторически сборник, 1959, кн. 1, стр. 101—106; Петра Делчева, Преглед на участието на български антифашисти в народноосвободителната борба на чехословашкия народ 1939—1945, сб. В борба с фашизма, Годишник на Музея на революционното движение в България, София, 1966, стр. 509—520.

¹² Д. Плахаров, Българо-чехословашкото сътрудничество. Славяни, 1963, кн. 5, стр. 37; Норберт Странка, Петнадесет години разцвет на чехословашкото социалистическо строителство — гаранция за разширяване на търговията между НРБ и ЧССР, Външна търговия, 1960, кн. 12, стр. 8—14; Дим. Желязов, Приносът на ЧССР в социалистическата индустриализация на НРБ. Външна търговия, 1960, кн. 12, стр. 15—16 и др.

slovenským vzťahům v oblasti literatury.¹³ Kromě toho řada prací o Konstantinu Jirečkovi,¹⁴ Karlu Škorpilovi¹⁵, o českých spisovatelích a slavitech,¹⁶ o Vasilu D. Stojanovovi¹⁷ aj., zdůrazňuje úlohu předních českých a bulharských činitelů nejen ve vědě, ale i v rozvoji bulharsko-československých vztahů. Další skupina publikací se dotýká otázek archivnictví a dokumentace k jednotlivým problémům československých dějin a bulharsko-československých vztahů.¹⁸ Jsou také publikovány referáty o činnosti a úkolech jednotlivých československých ústavů,¹⁹ o stavu studia v některých oblastech vědy,²⁰ o díle jednotlivých vědců²¹ apod.

Kromě toho značný počet statí, publikovaných v bulharských časopisech a sbornících od II. světové války dodnes, se obírá problémy z oblastí dějin a činnosti KSČ.²² Vyšlo rovněž mnoho statí a materiálů, věnovaných otázce socialistického budování.²³ V bulharských časopisech a sbornících vyšlo

¹³ Ем. Георгиев, *Разпространение и влияние на чешката литература в България в епохата на Възраждането*, сб. Чехослования и България през вековете, стр. 261—316; Эденек Урбан, *Отношението на Иван Вазов към Чехия и чешката култура*, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 361—381; Дануше Хронкова, *По някои въпроси на българската литература в Чехия между двете световни войни*, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 425—456.

¹⁴ К. Иречек, *Из архива на Константин Иречек. Документи за общественно-политическата и културна история на България от 1871 до 1914 година*. Подбрал и подготовил за печат Петър Миятев, том I, София, 1953, 448 страници; том II, София, 1959, 383 страници; том III, София, 1963, 348 страници; К. Иречек, *Пътувания по България*, превод от чешки с предговор Стоян Аргиров. Под редакцията на Евлоги Бужашки и Велизар Велков. София, 1974, 1040 страници; Д. Ангелов, *Константин Иречек и неговото дело. Исторически преглед*, 1955, кн. 1, стр. 100—112; Същият, *Константин Иречек и българската наука*, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 43—55; Ал. Ничев, *Константин Иречек за Алеко Константинов*. Годишник на Софийския университет, филологически факултет, том 51, 1956, кн. 2, стр. 431—440.

¹⁵ Сб. *Изследвания в памет на Карел Шкорпил*, София 1961.

¹⁶ В. Бехиньова, *Чешката славистика в България през Възраждането*, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 317—359.

¹⁷ Вацлав Жачек, *Васил Д. Стоянов в Чехия*, сб. Чехословакия и България през вековете, стр. 57—103.

¹⁸ Ил. Георгиев, *Впечатления от архивното дело в ГДР и Чехословакия*, Известия на държавните архиви, 1957, кн. 1, стр. 160—163; Димка Петрова Връблянска, *Организация на архивното дело в Чехословакия*. Известия на държавните архиви, 1958, кн. 2, стр. 172—176; Ив. Пейков, *Отново в архивите на Чехословакия*. Известия на държавните архиви, 1972, кн. 23, стр. 231—234; Дим. Минцев, *Връзките ни с държавните архиви в ЧССР*. Известия на държавните архиви, 1974, кн. 28, стр. 377—381; Лиляна Веселинова, *По културните връзки с Чехословакия, Полша, Унгария и Румъния в първите години след народната победа (1945—1950)*, Обзор въз основа на документи от ЦДИА на НРБ. Известия на държавните архиви, 1971, кн. 21, стр. 187—203; Р. Николова, *Документи в ЦДИА за културните връзки между България и Чехослования до 9. IX. 1944 г.* Известия на държавните архиви, 1971, кн. 21, стр. 265—280.

¹⁹ Ян Подолак, *Етнографският институт при Словашката академия на науките*. Славяни, 1960, кн. 7, стр. 28—31; Ас. Маков, *Организация и дейност на Института по история на ЧКП*. Известия на Института по история на БКП, кн. 3—4, 1958, стр. 605—607; Й. Хрозиенчик, *Върсоите на междуславянските отношения в Чехословашко-съветския институт при Словашката академия на науките*. Славяни, 1960, кн. 8, стр. 6—8.

²⁰ Соня Георгиева, *Проучвания на ранносредновековната култура в Чехословакия*. Археология, 1956, кн. 1, стр. 72—77; Петър Маруняк, *Съвременното състояние и перспективи за развитие на научно-изследователската работа по библио-*

také několik recenzí, přehledů a poznámek Em. Georgieva, P. Dinekova a L. Genova o českých vydáních, o knize Zdeňka Urbana o česko-bulharských kulturních stycích, která vyšla v Praze 1957, recenze Velizara Velkova některých článků o starých dějinách a archeologii ve sborníku „Studia antiqua“, vydaném v roce 1955. Cvetana Vranská psala o knize Korespondence mezi Konstantinem Jirečkem a Hermenegildem Jirečkem, která vyšla v r. 1947, Marko Ignatov psal v r. 1955 a Nikola Zachariev v roce 1964 o teoretickém orgánu KSČ Nová mysl.

3. Články v denním tisku

Časopisy a sborníky, které publikují studie a materiály k dějinám Československa a k bulharsko-československým vztahům, jsou bohužel přístupné pouze určitému okruhu čtenářů a odborníků. Pro masového čtenáře má větší význam denní tisk, který je hlavním informátorem lidu o všech otázkách, včetně otázek z československých dějin.

Je příliš mnoho materiálů o Československu, které byly uveřejněny v bulharském denním tisku po II. světové válce; jejich podrobný výčet zde není možný. Pokusíme se zde pouze podat celkový přehled o systematizaci těch prací, které by mohly mít vztah k dějinám, včetně dějin doby nejnovější, tj. současných dějin Československa a současného rozvoje bulharsko-československých vztahů.

Nejvíce materiálů a statí, uveřejněných v bulharském tisku, se přirozeně a právem týká Komunistické strany Československa, její organizátorské a vedoucí úlohy při budování socialismu v Československu. Tyto materiály a články by bylo možno rozdělit do následujících skupin:

A. Dokumenty a materiály vedoucích orgánů KSČ — zprávy o činnosti ÚV KSČ na sjezdech a plenárních zasedáních, usnesení a rezoluce, odrážející rozvoj Československa na cestě k socialismu, projevy a statí k mezinárodní situaci, k úkolům mezinárodního komunistického hnutí atd. Tyto materiály a dokumenty seznamují bulharského čtenáře s problematikou Československa a současně mohou posloužit jako materiál k dějinám Československa v nejnovější době.

B. Dokumenty, materiály a statí k jednotlivým výročím KSČ (35. výročí, 40. výročí, 50. výročí) a deníku Rudé právo.

C. Oznámení, soustrastné telegramy, články a životopisné poznámky o L. Svobodovi, G. Husákovi a jiných činitelích strany a státu v souvislosti se změnami ve stranickém a státním aparátu.

течно дело в Словакия. Библиотекар, 1974, кн. 1, стр. 40—43; Милан Зутек, Социалистического дружество за наука, култура и политика в Чехословакия пред нови задачи. Лекционна пропаганда, 1972, кн. 2, стр. 45—48.

²¹ Т. Павлов, Академик Зденек Неедли. По случай 75 годишнината от рождението му. Септември, 1953, кн. 2, стр. 148—156; Ем. Георгиев, Йосиф Добровски, велик чешки възрожденец и основоположник на славянската филология. По случай 200 години от рождението му. Септември, 1953, кн. 9, стр. 149—152.

²² Téměř všechny články o této problematice vyšly v časopise Otázky míru a socialismu a zabývají se otázkami politiky a činnosti Komunistické strany Československa po II. světové válce v 50.—70. letech.

²³ Najdeme články s nejrůznější tematikou: agrární politika a zemědělství, soutěžení s kapitalismem, národní důchod, ceny, průmysl, meliorace, silnice a dálnice, státní aparát, národnostní otázka atd. Jsou uveřejněny v časopise Otázky míru a socialismu a v jiných časopisech, nejčastěji v rozsahu od dvou do pěti stran.

D. Články a jiné materiály, týkající se jednotlivých návštěv (např. návštěva československé stranické a vládní delegace v Bulharsku koncem listopadu 1958, návštěva bulharské stranické a vládní delegace v ČSSR koncem dubna 1968 aj.). V souvislosti s těmito návštěvami vyšly nejen materiály a články o KSC a Československu vůbec, nýbrž i o rozvoji vztahů mezi Československem a Bulharskem a o vztazích Československa s ostatními socialistickými státy, zvláště se Sovětským svazem.

E. Jiné články a materiály, např. o úloze KSC při vytváření socialistické kultury, při řešení národnostní otázky v Československu, při vytváření jednoty českého a slovenského národa pod vedením KSC, při tvůrčím využití sovětských zkušeností v podmínkách Československa, při upevňování svazku dělnické třídy a rolnictva, o politické agitaci a úkolech KSC, články o úloze strany v československé národní frontě atd.

Kromě toho uveřejnil denní tisk články o hospodářském rozvoji Československa, o splnění hospodářských programů strany a státu — např. o zvlátnostech socialistické industrializace v Československu, o úsilí o větší efektivnost v československém národním hospodářství, o výstavbě metalurgických kombinátů, o československé dělnické třídě a budování socialismu, o zvratu československého hospodářského rozvoje, o přeměnách Slovenska atd.

Bulharský tisk uveřejnil také četné články a materiály o bulharsko-československých vztazích v nejnovějším období. Zvláště velký počet článků se objevil v roce 1963, v souvislosti s 15. výročím československo-bulharské smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. Toto téma se stalo znovu aktuálním v dubnu 1968, kdy do Československa přijela bulharská stranická a vládní delegace vedená T. Živkovem a kdy byla podepsána nová smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci.

Bulharský denní tisk uveřejnil mnoho článků také z oblasti dějin Československa a bulharsko-československých vztahů v průběhu staletí. Takové články byly nejčastěji uveřejněny u příležitosti výročí — 357 let od upálení Jana Husa (1952); 100 let od narození Karla Škorpila (1959); 100 let od narození K. Jirečka, 75 let od narození Zdeňka Nejedlého (1953); 50 let od vzniku Československé republiky (1968); 20 let od Mnichovského diktátu (1958); 20 let od vypálení Lidic (1962); každoročně příspěvky k vítězství 9. května 1945, materiály a vzpomínky k výročí SNP, články a jiné materiály k výročí únorových událostí 1948 atd. Kromě toho vyšla v tisku řada dalších článků — poznámky o rozvoji československé kultury, bibliografický přehled České a slovenské knihy v Bulharsku, úspěchy československé historické vědy, bulharsko-československé kulturní vztahy v minulosti a dnes, bulharští antifašisté v SNP, v koncentračním táboře Terezín, Julius Fučík, Karpatsko-dukelská operace v září—říjnu 1944, etapy revolučního bulharsko-československého přátelství a mnoho jiných.

Výjimečně mnoho materiálů o Československu vyšlo v roce 1968 a v následujících letech. Bulharský tisk podrobně seznamoval bulharskou veřejnost s událostmi v Československu, informoval o boji proti antisocialistickým silám, poukazoval na úlohu nového stranického a vládního vedení v osobě G. Husáka, L. Svobody, L. Štrougala a dalších činitelů v boji za uhájení socialistických vymožeností a upevnění socialistického společenství.

Závěr

1. Výuka všeobecných dějin na bulharských školách seznamuje školní mládež správně mimo jiné také se základními událostmi z československých dějin. Bylo by účelné uvažovat o určitém rozšíření informací z oblasti dějin Československa novějšího období, tj. XIX.—XX. století.

2. Jsou sice do bulharštiny přeloženy práce o dějinách Československa, avšak neodpovídají současným požadavkům a zájmu bulharského čtenáře. Je nezbytné napsat bulharské dějiny Československa.

3. V bulharských časopisech a sbornících se publikuje mnoho studií, statí, referátů, recenzí aj. o otázkách československých dějin a o bulharsko-československých vztazích. Ve většině případů se to však dělá nesoustavně a záleží na přípravě a schopnostech autora. Tak se stává, že o některých událostech se píše častěji, zatímco o jiných se nemluví vůbec. Je třeba nastínit nezpracované nebo méně zpracované události, procesy a jevy (např. problémy národněosvobozenického hnutí a vznik Československé republiky, slovanská vzájemnost a úloha československé slavistiky, revoluční styky mezi pokrokovým hnutím v Bulharsku a Československu aj.) a na to soustředit úsilí vědců. Naplánovat vydání společných sborníků studií z této problematiky.

4. Denní tisk úspěšně plní úlohu informátora a popularizátora československých dějin v Bulharsku. Nebylo by zbytečné dosažení větší cílevědomosti a plánovitosti také v této oblasti.

Z bulharštiny přeložil Ivan Dorovský

